

<https://doi.org/10.31874/2520-6702-2019-8-2-25-31>

УДК 378:37.14.61(477)

Рябченко Володимир

**Врядування як засіб демократизації соціального середовища: теоретико-методологічний аспект проблеми
термінологічної невизначеності**

Анотація

У статті актуалізовано проблему термінологічної невизначеності та суперечливої інтерпретації сутності врядування як феномену й засобу демократизації соціального середовища. Висвітлено результати критичного аналізу публікацій, які репрезентують актуалізовану проблему. Зроблено логіко-смісловий аналіз різновидів врядування, які фігурують у публікаціях сучасного вітчизняного теоретичного дискурсу. У результаті зробленого аналізу виявлено термінологічну суперечність, отже, невизначеність у предметному полі дослідження проблематики врядування. Акцентовано, що така термінологічна невизначеність є значущою методологічною перешкодою у забезпеченні адекватних досліджень проблем врядування і рекомендацій для їх успішного розв'язання, що є надзвичайно актуальним для сучасного українського суспільства, яке потребує демократизації. Зазначено, що врядування є безальтернативним засобом демократизації соціального середовища. Зроблено інтерпретацію сутності базових принципів врядування, без дотримання яких воно унеможлиблюється. Рекомендовано відмовитись від плюралізму прикметників, якими створюється смислова суперечливість і породжується термінологічна невизначеність врядування та зупинитись на терміні «врядування» без будь-яких додаткових визначників. Запропоновано визначати врядування як демократичну форму соціального управління, що базується на принципах відкритості, участі, підзвітності, ефективності, злагожденості, відповідальності, партнерства, підзвітності, порядності, справедливості та розподіленого лідерства. Рекомендовано розгорнути широкий суспільний дискурс навколо проблем, які стримують дієву реалізацію принципів врядування на різних рівнях суспільної ієрархії України, в тому числі, вітчизняних університетів.

Ключові слова: врядування, демократизація, принципи врядування, соціальне середовище, суперечність, термінологічний дискурс, українське суспільство, управління.

Вступ

Актуальність проблеми зумовлена необхідністю демократизації українського суспільства, що є безальтернативним засобом виведення України із занепаду на цивілізований шлях розвитку, отже, до благополуччя та процвітання українського народу, якому де-юре належить держава як політичний інститут влади і який де-факто нею не володіє. Принаймні у періоди між виборами суб'єктів влади, оскільки в Україні немає дієвих механізмів врядування, які б дозволяли народові контролювати поточну діяльність влади й убезпечувати себе від свавілля і зловживань її суб'єктів. В Україні панує гібридний режим влади олігархічного стибу, який прикривається демократичними інститутами мов своєрідним камуфляжем у користуванні державою як своєю власністю. А про верховенство права в Україні залишається лишень мріяти. Власне це зумовлює практичний аспект проблеми. Але поряд з цим є теоретико-методологічний аспект проблеми, який полягає у термінологічній невизначеності та суперечливій інтерпретації сутності врядування як феномену й засобу демократизації соціального середовища, що спостерігається у вітчизняному теоретичному дискурсі. Без досягнення взаєморозуміння у визначенні терміну «врядування» і тлумаченні його сутності годі сподіватись на адекватність досліджень проблем, пов'язаних з врядуванням. А без адекватної теорії залишається мало сподівань і на успішну практику. Тим паче за режиму влади, який не прагне до реальної демократії та утвердження верховенства права, оскільки це не вигідно для суб'єктів, які контролюють та утримують статус-кво такого режиму в нашому суспільстві понад чверть століття поспіль.

Метою публікації є репрезентація термінологічної невизначеності у вітчизняному теоретичному дискурсі і формулювання авторського розуміння врядування та інтерпретація його сутності як засобу демократизації соціального середовища.

Методи дослідження. У дослідженні використані загальнонаукові та філософські методи пізнання, зокрема такі, як системний підхід й аналіз, аналіз і синтез, інтерпретація, метафора та ін.

Публікації з актуалізованої проблеми. Дослідження врядування висвітлюються у публікаціях таких авторів, як А. Ахмад (2018), Н. Грицяк (2009), А. Єзеров і Ю. Батан (2016), І. Белей (2010), В. Зозуля (2017), К. Козлов (2017), А.

Колодій (2012), А. Колодій, М. Буник, П. Шевчук (2015) та ін., А. Красносільська (2015), Г. Кухарева (2015), В. Мартиненко, Ю. Нужнова (2009), В. Толкованов (2012), О. Хмара (2015) та ін. Аналіз зазначених публікацій розлого висвітлений автором в аналітичних матеріалах за результатами першого етапу наукового дослідження (Рябченко, 2018), яке здійснює відділ лідерства та інституційного розвитку Інституту вищої освіти НАПН України.

Результати дослідження

В контексті цієї статті обмежимося лишень висвітленням результатів критичного аналізу публікацій, які репрезентують термінологічну невизначеність та суперечливу інтерпретацію сутності врядування як соціального феномену та засобу демократизації. Зокрема, було виявлено розмаїття видів врядування за їх назвою: *відкрите, демократичне, добре, ефективне, належне, нове врядування, публічне, розподілене чутливе та ін.* З такого плюралізму першочергово постало питання не стільки стосовно того, що являє собою кожен із названих різновидів врядування, як того, що їх різнить між собою. Тому необхідно було з'ясувати критерії, за якими можна розмежувати назви видів врядувань, що знаходяться в термінологічному обігові публікацій. Це, на наш погляд, є принциповою методологічною задачею, без вирішення якої дослідження стає некоректним за своєю невизначеністю. Така невизначеність постає, коли дослідники однакових предметів позначають їх різними термінами або навпаки, однаковим терміном називають різні за своїм змістом предмети. Наразі в зазначеному переліку термінів поняття врядування розрізняються між собою за прикметниками. Навіть поверховий логіко-смісловий аналіз різновидів врядування виявляє певні смислові колізії не лише між прикметниками, за якими вони різняться між собою, а й за сутністю врядування як форми управління.

Наприклад, виокремлення врядування прикметником «*відкрите*» вказує на те, що відкритість є тією особливою чи визначальною ознакою, яка відмежовує його від інших видів врядувань. Але ж відкритість, отже, прозорість є одним з базових принципів будь-якого врядування. Хіба може врядування бути закритим для спільноти, в соціальному середовищі якої воно запроваджується та здійснюється? Ні й ще раз ні. Далі із зазначеного переліку за такою ж логікою смислового аналізу ставимо під сумнів доцільність виділення в окремий вид *демократичного* врядування. Адже врядування априорі демократичне, оскільки воно є однією з визначальних форм прояву демократії. Тому інші види врядування не можуть бути недемократичними за визначенням. А раз вони демократичні, тоді постає питання стосовно критеріїв, за якими одне з переліку різновидів врядувань виділяється як демократичне, а інші ні. *Добре* врядування, напевно ж має бути не лише *відкритим, демократичним, але й ефективним, належним*, завжди повинно відповідати *новим* умовам та вимогам і, безумовно, бути *публічним*. І т. д.

Виявлені попередньо смислові суперечності в термінах врядування потребували поглибленого аналізу публікацій, в яких даються визначення цих термінів та робляться певні інтерпретації їх сутності. З цією метою був здійснений поглиблений логіко-смісловий аналіз визначень цих термінів та інтерпретацій їх смислу у названих публікаціях. Зазначені публікації репрезентують трансляцію у вітчизняний дискурс результатів досліджень досвіду врядування в країнах розвинених демократій, які проводились протягом останніх двох десятиліть. Проведений аналіз цих публікацій показав термінологічну невизначеність у предметному полі проблематики врядування. Це є концептуальною методологічною перешкодою у розвитку як теорії, так і практики врядування. Підтвердженням такої перешкоди в розробці теорії врядування є власне сам термінологічний дискурс з цієї проблематики, який розтягнувся на два десятиліття й дотепер не припиняється. При зануренні в тексти як процитованих, так й інших публікацій, присвячених врядуванню, мимоволі кидається в очі те, що їх зміст не виходить за межі термінологічного дискурсу. Вже після третьої прочитаної публікації закралось враження ходіння по колу, яке мірою заглиблення в тексти інших публікацій не лише не зникло, а навпаки, утвердилось. Такий термінологічний дискурс, який нікуди не рухається, асоціюється з товченням води в ступі. Адже зі змісту публікації цілком очевидно, що дискусія з проблематики врядування точиться не навколо з'ясування його сутності, а застряла в прикметниках, якими його позначають.

Логіка підказує, щоб вийти із замкненого кола такої неконструктивної термінологічної дискусії, необхідно відмовитись від цих прикметників, обмежившись простим терміном, а саме, «*врядуванням*», який необтяжений ніякими додатковими визначниками. Якщо така пропозиція видається надзвичайно категоричною, можливий компромісний варіант, як то часто допускається в науковій термінології, коли якийсь усталений термін уточнюється додатковим визначником. Але в цьому разі автор, який запобігає до такого термінологічного словосполучення, має логічно обґрунтувати або пояснити смисл свого уточнення, запобігти цим неоднозначному розумінню і тлумаченню сутності того, що позначається обраним ним терміном. Коли ж автор публікації не обтяжує себе такими уточненнями або взагалі використовує довільно декілька термінів, позначаючи ними одне й теж, це збиває з пантелику.

Така термінологічна невизначеність у позначенні врядування спонукала заглибитися в аналіз сутності врядування, апелюючи до його визначальних принципів, ознак, властивостей. У переважній більшості публікацій, які присвячені різним за прикметниками видам врядувань, автори, визначаючи базові принципи врядування, посилаються на Білу Книгу «Європейське врядування» (2001). «Ця Біла Книга виділяє п'ять принципів ефективного врядування: *відкритість, участь, підвітність, ефективність та злагодженість*. Кожен принцип є важливим для

більш демократичного врядування. Вони підтримують демократію та принцип верховенства права у державах-членах ЄС, але можуть бути застосовані на усіх рівнях влади – світовому, Європейському, національному, регіональному і місцевому».

Обмежимося короткою інтерпретацією сутності визначених Європейським Союзом принципів врядування:

1) *Відкритість* націлює на те, щоб усі інституції працювали прозоро, що стосується й закладів вищої освіти на їхньому інституційному рівні. Це є основоположним принципом врядування, оскільки будь-яка закритість у його здійсненні підірватиме довіру до нього. А без довіри з боку співучасників соціального середовища, в якому запроваджується врядування, воно не зможе бути ефективним. Понад це, без відкритості врядування як таке взагалі не зможе відбутися. Саме за критерієм відкритості, прозорості у своєму здійсненні врядування сприймається як альтернатива закритості, ізольованості, відчуженості недемократичних форм влади й управління як її прояву, від яких потерпає українське суспільство.

2) *Участь* передбачає залучення якомога ширшого кола осіб в соціальному середовищі до врядування у ньому. Участь залучає до співпраці у врядуванні, спонукає до пробудження соціальної активності його суб'єктів, прояву ініціативи й відповідальності з їхнього боку. Це сприяє розвитку особистісного потенціалу суб'єктів врядування, формуванню у них здатності до прояву активної та принципової громадянської позиції. А в кінцевому підсумку чим вища активність співучасників діяльності закладу вищої освіти та чим більше ініціативи й відповідальності, тим результативнішим й ефективнішим буде такий ЗВО.

3) *Підзвітність* виховує у суб'єктів врядування соціальну відповідальність і застерігає їх від можливих зловживань у користуванні владою. Це саме те, чого так бракує в українському суспільстві на всіх рівнях його соціальної ієрархії. Підзвітність безпосередньо корелює з відкритістю та прозорістю здійснення врядування.

4) *Ефективність* логічно розглядати як інтегральний критерій врядування. Адже врядування не є самоціллю. Тому, коли діяльність, яку забезпечує врядування, не стає чи перестає бути ефективною, то воно втрачає свій сенс.

5) *Злагодженисть* передбачає цілеспрямовану відповідно до критеріїв ефективності узгоджену в часі й просторі взаємодію усіх складових врядування.

Названі *п'ять принципів*, є всі підстави вважати *атрибутами врядування*, оскільки воно без їх дотримання в соціальному середовищі унеможливується. З цього твердження виходить, що цими принципами керувались завжди всі людські спільноти, в яких було врядування, протягом соціальної еволюції людства, починаючи з глибин його первісності доісторичного періоду розвитку. Ці принципи влаштування суспільного життя лежать у підвалинах первісної моралі й природного права, якими унормовувалось життя первісних людських спільнот, у яких влада не була відчуженою. Усвідомлюючи глибинний зміст кожного з цих принципів, неважко уявити проблеми, які могли виникати в первісних соціумах у разі порушення хоча б одного з цих принципів.

Наприклад, неефективне врядування у первісній спільноті людей прирікало цю спільноту, як мінімум, на сутужне життя, а як максимум, на загибель. Без злагоджених дій у будь-якій спільноті, а не лише первісній, неможливо досягти ефективною результативності в її діяльності. Порушення принципу відкритості кимось із членів первісних соціумів навіть важко уявити, оскільки життя кожного з них цілодобово проходило у всіх на виду. Й зовсім неважко уявити неминучу відповідальність, до якої у первісній спільноті притягували тих, хто порушував цей принцип. Неухильне дотримання принципу підзвітності було зумовлено все тією ж відкритістю життя кожного з членів спільноти. В таких умовах первісного соціального цілого, відособлення індивіда від одноплемінців супроводжувалось його відторгненням з боку спільноти. За межами такого соціального цілого індивід у первісних умовах самостійно не міг вижити. Тому порушення принципів відкритості, участі й підзвітності в первісних соціумах актуалізували перед тим, у кого виникав намір їх зробити, вибір між життям і смертю. Тож у первісних соціумах непереливки було тому, хто брехав, ледарював, хитрував, чинив несправедливість. Таким чином природне почуття справедливості в людини формувалось і закріплювалось генетично на рівні підсвідомості десятками тисяч років соціальної еволюції людського роду як основоположний принцип і заповідь його виживання та продовження.

Зроблена інтерпретація важливості дотримання базових принципів врядування для виживання первісних людських спільнот, по-перше, акцентує *відкритість, прозорість, участь, підзвітність, ефективність, злагодженість* як дієві чинники запобігання соціальному паразитуванню, яке набуло розквіту в цивілізаційних поселеннях через відчуження і привласнення влади від широкого загалу їх мешканців. По-друге, пояснює те, що врядування не є якимось новітнім соціальним винаходом, як то видається в сучасному теоретичному дискурсі. У багатьох публікаціях врядування видається як соціальний винахід останньої чверті ХХ століття. А в деякого з авторів таких публікацій поява сучасного врядування пов'язується з новітніми міжнародними документами, які унормовують принципи врядування й тлумачать його концептуальну сутність. Одним з таких першоджерел позиціонується вже згадана Біла книга європейського врядування.

У 2007 році у Валенсії конференція європейських міністрів, які відповідають за місцеве врядування, схвалила Європейську стратегію інновацій і врядування на місцевому рівні. Цією Стратегією визначено 12 принципів, якими має неухильно керуватись місцеве врядування. «Мета Стратегії – мобілізувати та стимулювати діяльність національних та місцевих зацікавлених сторін таким чином, щоб громадяни в усіх країнах Європи могли отримати

переваги від доброго демократичного управління на місцевому рівні через постійне підвищення якості послуг на місцевому рівні, залучення населення та впровадження політики, спрямованої на реалізацію їх законних інтересів.

Для досягнення цієї мети Стратегія має наступні три завдання: 1. Громадяни – в центрі всіх демократичних інститутів та процесів; 2. Органи місцевого самоврядування постійно покращують управління за 12-ма принципами, викладеними нижче; 3. Держави (або регіональні влади, залежно від інституційного устрою держав-членів) створюють та підтримують інституційні передумови для вдосконалення управління на місцевому рівні, виходячи при цьому з їхніх чинних зобов'язань стосовно Європейської хартії місцевого самоврядування та інших стандартів Ради Європи» (Вивчаємо Стратегію доброго врядування разом!, 2015).

Принципи доброго врядування наступні:

«1. *Участь*. Прийняття рішень, чесні вибори на місцевому рівні.

2. *Зворотний зв'язок*. Послуги відповідають очікуванням і потребам громадян.

3. *Результативність та ефективність*. Наявні ресурси використовуються найкращим чином.

4. *Прозорість та відкритість*. Доступ до публічної інформації.

5. *Верховенство закону*. Місцева влада поважає закон та рішення суду.

6. *Етична поведінка*. Місцева влада діє в інтересах громади й бореться з корупцією.

7. *Компетентність та спроможність*. Місцева влада постійно покращує навички та методи роботи.

8. *Новаторство та відкритість до змін*.

9. *Сталий розвиток*. Місцева влада враховує потреби наступних поколінь.

10. *Добре управління фінансами*. Міжмуніципальна співпраця.

11. Місцева влада поважає *права людини та культурне різноманіття*.

12. *Підзвітність*. Місцева влада відповідає за свої рішення» (Добре демократичне врядування на місцевому рівні, 2013).

Як бачимо, в цей перелік включено чотири з п'яти принципів, які були попередньо виділені Білою книгою «Європейське врядування». Зовсім нелогічно відсутній чи не згаданий у цьому переліку принцип злагодженості, якого неодмінно повинно дотримуватись будь-яке управління, щоб бути результативним та ефективним, а врядування й поготів, оскільки воно найменш централізоване як форма управління. Відома закономірність управління – чим воно більш централізоване, тим легше досягається злагодженість функціонування системи, наприклад, у військах. А при децентралізації управління, навпаки, посилюється проблема злагодженості між структурами системи. Така прогалина засвідчує про довільний і суб'єктивний характер офіційних документів, які формально розробляються чиновниками. З цього необхідно зробити висновок, що тексти й положення документів, навіть тих, які мають нормативно-правовий статус, є хисткою основою для обґрунтування теоретичних положень врядування.

Спільноти закладів вищої освіти, особливо провідних університетів, що мають відокремлені містечка й розгалужену інфраструктуру, є всі підстави відносити до місцевих самоврядних громад, які за своєю соціальною структурою і специфікою діяльності та функціонування є значно складнішими в управлінні, ніж наприклад, нинішні укрупнені сільські громади. Тому цими принципами має керуватись й університетське управління. С. Калашнікова і К. Жданова, спираючись на відповідні положення широкого спектру міжнародних нормативно-правових документів, що регламентують вищу освіту та орієнтують на демократизацію управління в ній шляхом запровадження механізмів ефективного врядування, а також на підставі аналізу публікацій зарубіжних авторів, в яких висвітлюються дослідження проблематики врядування дійшли таких висновків:

«1. Врядування є наступним еволюційним етапом у розвитку моделей соціального управління, що відповідає викликам і потребам сучасного суспільства.

2. Врядування вищою освітою:

- є багаторівневим і багатомірним процесом;
- здійснюється за участі багатьох акторів;
- базується на принципах партнерства, відкритості, відповідальності та лідерства.

3. Складовими врядування у вищій освіті є структури та процеси, за допомогою яких зреалізовується багатогранна місія сучасного університету. Вирізняють зовнішнє врядування (структури та процеси поза університетом) і внутрішнє врядування (структури та процеси в університеті).

4. Ефективне врядування вищою освітою передбачає застосування результат-орієнтованого та компетентнісного підходів і забезпечення професіоналізації управління.

5. Ознайомлення з досвідом врядування систем управління вищою освітою країн Європи та існуючими моделями врядування вищою освітою зарубіжних країн є необхідною передумовою визначення теоретико-методологічних основ для розроблення вітчизняної моделі врядування вищою освітою. Запровадження моделі врядування у вищу освіту України потребує реалізації відповідних заходів на законодавчому та організаційному рівнях, а також відповідну підготовку всіх учасників цього процесу» (Добре демократичне врядування на місцевому рівні, 2013):

Для подолання термінологічної суперечливості, пропонуємо зупинитись на терміні «врядування». У нашому науковому дослідженні керуємось наступним визначенням цього терміну: «Врядування – це демократична форма соціального управління, яке базується на принципах відкритості, відповідальності, партнерства, порядності, справедливості та розподіленого лідерства».

Висновок

Щоб не дезорієнтувати теоретичну свідомість тих, хто досліджує проблематику врядування, і практичну свідомість тих, хто запроваджує механізми врядування у практику, рекомендуємо вийти з порочного кола термінологічного дискурсу й не ототожнювати між собою врядування з різними прикметниками, на кшталт, «відкрите», «демократичне», «добре», «ефективне», «належне», «нове», «публічне», «розподілене», «чутливе» тощо, а зупинитися на одному якомусь словосполученні як термінові, роблячи при цьому обґрунтування доцільності й сутності використання саме такого прикметника як визначника, а не інакшого. У всіх інших контекстах, коли не виникає необхідності в такому акцентуванні, використовувати термін «врядування» без будь-яких прикметників і додаткових визначників, оскільки базові принципи однакові у всіх різновидах врядування.

Задля прискорення реального втілення врядування у життя українського суспільства та його соціальні осередки, до яких входять і заклади вищої освіти, рекомендуємо вийти з термінологічної дискусії та розгорнути широкий суспільний дискурс навколо проблем, які стримують дієву реалізацію принципів врядування на різних рівнях суспільної ієрархії України, в тому числі, вітчизняних університетів.

Бібліографічні посилання

- Алалі, Ахмад. (2018). Ефективне врядування («Good Governance») у контексті розвитку сучасного політичного менеджменту. *Вісник Львівського університету. Серія філос.-політол. студії*, 18, 245-250.
- Белей, І. (2010). Зарубіжний досвід демократичного врядування та можливості його застосування в українській практиці. *Державне управління та місцеве самоврядування. Збірник наукових праць*, 2(5). [http://www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2010/2010_02\(5\)/10bimzup.pdf](http://www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2010/2010_02(5)/10bimzup.pdf)
- Вивчаємо Стратегію доброго врядування разом! (2015). *Громадська організація «Філософія серця»*. <http://fs.edukit.vn.ua/news/id/327/vn>
- Грицяк, Н.В. (2009). Демократичне врядування: політико-правові засади. *Розвиток публічного адміністрування на засадах менеджменту: європейський контекст : матер. наук.-практ. конф.*, Дніпропетровськ, 15-16 трав. 2009 р. Дніпропетр.: ДРІДУ НАДУ, 37–38.
- Добре демократичне врядування на місцевому рівні. (2013). *Centre of expertise for lokal government reform Council of Europe*. <https://www.youtube.com/watch?v=75RCUFtSMRw>
- Європейське врядування. Біла книга. (2001). Комісія європейських співтовариств. Брюссель. <http://brdo.com.ua/wp-content/uploads/2016/01/Bila-knyga-YEvropey-ske-vryaduvannya.pdf>
- Єзеров, А., & Батан, Ю. (2016). Належне врядування й надання адміністративних послуг органами місцевого самоврядування. *Юридичний вісник*, 2, 109-116.
- Зозуля, В.О. (2017). Демократичне врядування: сутність, основні концепції, підходи. *Вісник НАДУ при Президентові України (Серія «Державне управління»)*, 3, 32-37.
- Калашнікова, С.А., & Жданова, К.О. (2013). Врядування у вищій освіті: сутність, виміри, тенденції. *Вища освіта України*, Тематичний випуск «Європейська інтеграція вищої освіти України в контексті Болонського процесу», 3 (дод. 2).
- Козлов, К. (2017). Нове публічне врядування та спільне вироблення благ. *Харківський національний університет радіоелектроніки. Науковий журнал «Новий колегіум»*, 2, 30-32.
- Колодій, А. (2012). Концепція публічного (нового) врядування в її застосуванні до демократичних і перехідних систем. *Демократичне врядування. Науковий вісник*, 10. http://nbuv.gov.ua/UJRN/DeVr_2012_10_3
- Колодій, А.Ф., Буник, М. З., Шевчук, П. І. & ін. (2015). *Публічна політика, публічне врядування й адміністрування: питання теорії, методології, практики: наук. розробка*. К.: НАДУ.
- Красносільська, А. (2015). *Відкрите врядування в Україні: як це відбувається на практиці?* Український незалежний центр політичних досліджень. https://ti-ukraine.org/wp-content/uploads/2016/11/zvit_za_rezultatamy_doslidzhennya.pdf
- Кухарева, Г.П. (2015). Належне урядування як шлях до становлення дієвої системи публічного управління в Україні. *Теорія та практика державного управління*, 3, 76-83. <http://www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/tpdu/2015-3/doc/1/12.pdf>
- Мартиненко, В. & Нужнова, Ю. (2009). Демократичне врядування: проблеми теорії і практики. *Актуальні проблеми державного управління*, 1, 26-35. <http://www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/putp/2010-1/doc/1/03.pdf>
- Рябченко, В. (2018). Теоретичні основи впливу соціального середовища на ефективне врядування в українських університетах: світоглядно-компетентнісний аспект. У С. Калашнікова (ред.). *Аналіз провідного вітчизняного*

та зарубіжного досвіду розвитку щодо механізмів реалізації ефективного врядування в університетах: препринт (аналітичні матеріали) (частина I). Київ: Інститут вищої освіти НАПН України, С. 6-58. https://ihed.org.ua/wp-content/uploads/2019/09/Analiz_dosvidu_vriaduvania_v_univer_ch1_analit_IVO-2018-147p_avtors-kolektiv.pdf

- Толкованов, В.В. (2012). Стандарти та принципи доброго врядування на місцевому і регіональному рівнях як загальноєвропейська цінність. *Державне управління: удосконалення та розвиток*, 12. <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=565>
- Хмара, О. (01 квітня 2015). Що робити, аби в Україні врядування насправді стало відкритим. Transparency International Україна, спеціально для УП. <https://www.pravda.com.ua/columns/2015/04/1/7063290/>

References

- Alali, Akhmad. (2018). Efektyvne vriaduvannia («Good Governance») u konteksti rozvytku suchasnoho politychnoho menedzhmentu [Good Governance in the context of the development of modern political management]. *Visnyk Lvivskoho universytetu. Serii filosof.-polit. studii*, 18, 245-250. (in Ukrainian).
- Belei, I. (2010). Zarubizhnyi dosvid demokratychnoho vriaduvannia ta mozhlyvosti yoho zastosuvannia v ukrainskii praktytsi [Foreign experience of democratic governance and possibilities of its usage in Ukrainian practice]. *Derzhavne upravlinnia ta mistseve samovriaduvannia. Zbirnyk naukovykh prats*, 2(5). [http://www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2010/2010_02\(5\)/10bimzup.pdf](http://www.dridu.dp.ua/vidavnictvo/2010/2010_02(5)/10bimzup.pdf) (in Ukrainian).
- Vyvchaimo Stratehiiu dobroho vriaduvannia razom! [Studying the Strategy of good governance together] (2015). *Hromadska orhanizatsiia «Filosofii sertsia»*. <http://fs.edukit.vn.ua/news/id/327/vn> (in Ukrainian).
- Hrytsiak, N.V. (2009). Demokratychnе vriaduvannia: polityko-pravovi zasady [Democratic governance: political and legal principles]. *Rozvytok publichnoho administruvannia na zasadakh menedzhmentu: yevropeyskyi kontekst : mater. nauk.-prakt. konf.*, Dnipropetrovsk, 15-16 trav. 2009 r. Dnipropetr.: DRIDU NADU, 37–38. (in Ukrainian).
- Dobre demokratychnе vriaduvannia na mistsevomu rivni [Good democratic governance at the local level]. (2013). *Centre of expertise for lokal government reform Council of Europe*. <https://www.youtube.com/watch?v=75RCUFTSMRW> (in Ukrainian).
- Yevropeiske vriaduvannia. Bila knyha [European governance. White book]. (2001). Komisiia yevropeyskykh spivtovarystv. Briusel. <http://brdo.com.ua/wp-content/uploads/2016/01/Bila-knyga-YEvropey-ske-vryaduvannya.pdf> (in Ukrainian).
- Yezerov, A., & Batan, Yu. (2016). Nalezhne vriaduvannia y nadannia administratyvnykh posluh orhanamy mistsevoho samovriaduvannia [Appropriate governance and provision of administrative services by local governments]. *Yurydychnyi visnyk*, 2, 109-116. (in Ukrainian).
- Zozulia, V.O. (2017). Demokratychnе vriaduvannia: sutnist, osnovni kontseptsii, pidkhody [Democratic governance: essence, basic concepts and approaches]. *Visnyk NADU pry Prezydentovi Ukrainy (Serii «Derzhavne upravlinnia»)*, 3, 32-37. (in Ukrainian).
- Kalashnikova, S.A., & Zhdanova, K.O. (2013). Vriaduvannia u vyshchii osviti: sutnist, vymiry, tendentsii [Врядування у вищій освіті: сутність, виміри, тенденції]. *Vyshcha osvita Ukrainy, Tematychnyi vypusk «levropeiska intehratsiia vyshchoi osvity Ukrainy v konteksti Bolonskoho protsesu»*, 3 (dod. 2). (in Ukrainian).
- Kozlov, K. (2017). Nove publichne vriaduvannia ta spilne vyroblennia blah [New public governance and joint production of goods]. *Kharkivskiy natsionalnyi universytet radioelektroniky. Naukovyi zhurnal «Novyi kolehium»*, 2, 30-32. (in Ukrainian).
- Kolodii, A. (2012). Kontseptsiiia publichnoho (novoho) vriaduvannia v yii zastosuvanni do demokratychnykh i perekhidnykh system [The concept of public (new) governance in its usage to democratic and transitional systems]. *Demokratychnе vriaduvannia. Naukovyi visnyk*, 10. http://nbuv.gov.ua/UJRN/DeVr_2012_10_3 (in Ukrainian).
- Kolodii, A.F., Bunyk, M. Z., Shevchuk, P. I. & in. (2015). *Publichna polityka, publichne vriaduvannia y administruvannia: pytannia teorii, metodologii, praktyky: nauk. Rozrobka* [Public policy, public governance and administration: issues of theory, methodology, practice: science. development]. K.: NADU. (in Ukrainian).
- Krasnosilska, A. (2015). *Vidkryte vriaduvannia v Ukraini: yak tse vidbuvaetsia na praktytsi?* [Open government in Ukraine: how does it work in practice?]. *Ukrainskyi nezalezhnyi tsentr politychnykh doslidzhen*. https://ti-ukraine.org/wp-content/uploads/2016/11/zvit_za_rezultatamy_doslidzhennya.pdf (in Ukrainian).
- Kukhareva, H.P. (2015). Nalezhne uriaduvannia yak shliakh do stanovlennia dievoei systemy publichnoho upravlinnia v Ukraini [Good governance as a way to establish an effective system of public administration in Ukraine]. *Teoriia ta praktyka derzhavnoho upravlinnia*, 3, 76-83. <http://www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/tpdu/2015-3/doc/1/12.pdf> (in Ukrainian).
- Martynenko, V. & Nuzhnova, Yu. (2009). Demokratychnе vriaduvannia: problemy teorii i praktyky [Democratic governance: problems of theory and practice]. *Aktualni problemy derzhavnoho upravlinnia*, 1, 26-35. <http://www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/putp/2010-1/doc/1/03.pdf> (in Ukrainian).

- Riabchenko, V. (2018). Teoretychni osnovy vplyvu sotsialnoho seredovyshcha na efektyvne vriaduvannia v ukrainskykh universytetakh: svitohliadno-kompetentnisnyi aspekt [Theoretical bases of the influence of the social environment on effective governance in Ukrainian universities: worldview-competence aspect]. U S. Kalashnikova (red.). *Analiz providnoho vitchyznianoho ta zarubizhnoho dosvidu rozvytku shchodo mekhanizmiv realizatsii efektyvnoho vriaduvannia v universytetakh: prepynt (analytychni materialy) (chastyna I)*. Kyiv: Instytut vyshchoi osvity NAPN Ukrainy, S. 6-58. https://ihed.org.ua/wp-content/uploads/2019/09/Analiz_dosvidu_vriaduvania_v_univer_ch1_analit_IVO-2018-147p_avtors-kolektiv.pdf (in Ukrainian).
- Tolkovanov, V.V. (2012). Standarty ta pryntsyipy dobroho vriaduvannia na mistsevomu i rehionalnomu rivniakh yak zahalnoievropeiska tsinnist [Standards and principles of good governance at the local and regional levels as a common European value]. *Derzhavne upravlinnia: udoskonalennia ta rozvytok*, 12. <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=565> (in Ukrainian).
- Khmara, O. (01 kvitnia 2015). Shcho robyty, aby v Ukraini vriaduvannia naspravdi stalo vidkrytym [What can be done to make governance really open in Ukraine?]. Transparency International Ukraina, spetsialno dlia UP. <https://www.pravda.com.ua/columns/2015/04/1/7063290/> (in Ukrainian).

Ryabchenko Volodymyr

Governance as a means of democratization of the social environment: theoretical and methodological aspect of terminological uncertainty

Abstract

The article highlights the issue of clear terminology and inconsistent interpretation of the essence of governance as a phenomenon and a mean of democratization of the social environment. The results of the critical analysis of the works dedicated to the problem are highlighted. A logical and semantic analysis of the types of governance that appear in the modern domestic theoretical discourse. As a result of the analysis, a terminological contradiction was revealed, therefore, uncertainty in the subject field of the study of governance issues. It is emphasized that such terminological uncertainty is a significant methodological obstacle in providing adequate research on governance and carrying out recommendations for its successful solution, which is extremely important for modern Ukrainian society, which needs democratization. Governance is noted to be an unalterable means of democratizing the social environment. An interpretation of the essence of the basic principles of governance is done. It is recommended to abandon the pluralism of adjectives, which create a semantic contradiction and generate terminological uncertainty of governance and to stand with the term "governance" without any additional determinants. It is proposed to define governance as a democratic form of social governance based on the principles of openness, participation, accountability, efficiency, coherence, responsibility, partnership, accountability, integrity, fairness and distributed leadership. It is recommended to develop a broad public discourse around the problems that hinder the effective implementation of the principles of governance at various levels of the social hierarchy in Ukraine, including domestic universities.

Key words: governance, democratization, principles of governance, social environment, contradiction, terminological discourse, Ukrainian society, management.

Інформація про автора:

Рябченко Володимир

- Доктор філософських наук, старший науковий співробітник
- Україна
- Інститут вищої освіти НАПН України, завідувач відділу лідерства та інституційного розвитку вищої освіти
- ORCIDiD 0000-0001-6404-1045
- E-mail: rvivan@ukr.net

Ryabchenko Volodymyr

- Doctor of Sciences (Dr. Hab.) in Philosophy
- Ukraine
- Institute of Higher Education of the National Academy of Educational Sciences of Ukraine
- Head of the Department of Leadership and Institutional Development of Higher Education